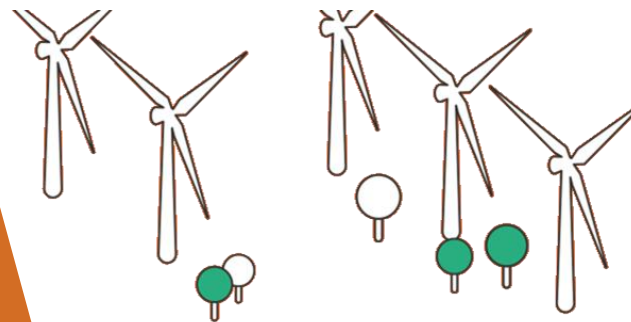

De handhavingsdoelen van het departement Omgeving i.f.v. het Vlaamse Omgevingsbeleid

Lokaal Atrium Dijleland - 5 juni 2025

Marieke Kindt, Departement Omgeving – afdeling BJO

DEPARTEMENT
OMGEVING

Vlaanderen
is omgeving

Agenda

Het Vlaams omgevingshandhavingsbeleid

- Omgevingshandhavingsprogramma van 16/12/2022
- Aanbevelingen over omgevingshandhaving voor lokale besturen

Pilootprojecten omgevingshandhaving 2023-2024

- Doel & uitvoering
- Resultaten

Aan de slag in jouw gemeente of stad

- Kennisdeling resultaten pilootprojecten
- Beleidsmatige handreiking “Lokale omgevingshandhaving voor een sterk omgevingsbeleid. Hoe breng je lokale omgevingshandhaving tot leven in beleid én praktijk?”

Het Vlaams omgevingshandhavingsbeleid

► Kader

1. Omgevingshandhavingsprogramma (OHHP)
2. Aanbevelingen over omgevingshandhaving voor lokale besturen

► Omgevingshandhavingsprogramma

- document vastgesteld door de Vlaamse regering op 16 december 2022
handhavingsdoelen van de Vlaamse regering
- inwerkingtreding 16 maart 2023

► Aanbevelingen over omgevingshandhaving voor lokale besturen

- Bijlage 8 bij het omgevingshandhavingsprogramma

Het Vlaams omgevingshandhavingsbeleid

Omgevingshandhavingsprogramma

► Aard en draagwijdte

- beleidsdocument
- gewestelijk strategisch meerjarenprogramma
- tekent een geïntegreerd omgevingshandhavingsbeleid in Vlaanderen voor de komende jaren uit
- bindend voor gewestelijke omgevingshandhavingsactoren (AHH OVAM, VLM, VMM)

► Inhoud

- 4 strategische doelstellingen - voor elk een aantal operationele doelstellingen – vertaald in 29 acties
 - Doel van omgevingshandhaving en inzet van verschillende handhavingsstrategieën
 - Inzet handhavingsinstrumenten
 - Samenwerking
 - Monitoring en digitalisering

Het Vlaams omgevingshandhavingsbeleid

Omgevingshandhavingsprogramma

► SD 1: doel van omgevingshandhaving

→ *uitgangspunt: bijdragen aan de realisatie van het omgevingsbeleid*

→ *7 gewestelijke handhavingsprioriteiten - beleidsdomein-overschrijdende voor gewestelijke omgevingshandhavingsactoren (AHH, OVAM, VLM, VMM)*

1. instandhouding van **biodiversiteit**
2. reductie van de emissies van **broeikasgassen**
3. aanpak van de **stikstof**problematiek (m.i.v. het bestrijden van nutriëntenverliezen)
4. handhaving inzake de **droogte**problematiek
5. handhaving in functie van een duurzaam beheer van **materiaalkringlopen en afvalstoffen**
6. doen naleven van de emissie- en kwaliteitsnormen voor **gevaarlijke en bioaccumuleerbare stoffen** in water, lucht en bodem
7. behoud en herstel van de **goede ruimtelijke ordening**

► SD3: versterken van samenwerking

→ interbestuurlijke samenwerking: gezamenlijke inzet op de realisatie van de gewestelijke prioriteiten = grote maatschappelijke uitdagingen

Het Vlaams omgevingshandhavingsbeleid

Aanbevelingen over omgevingshandhaving voor lokale besturen

- *weerspiegeling van de principes voor efficiënte en effectieve handhaving uit het OHHP*
- *sleutels om als lokaal bestuur zelf de lokale omgevingshandhaving te versterken*

1. werk volgens een **formeel goedgekeurd omgevingshandhavingsbeleid** met **prioriteiten** die gemonitord worden
2. stel prioriteiten op basis van **risicoanalyse**
3. **stap mee in de gewestelijke handhavingsprioriteiten**
4. **vertaal** de prioriteiten van het lokale omgevingshandhavingsbeleid **naar de dagelijkse werking**
5. **verdeel de taken** – niet alle aspecten van handhaving moeten door de toezichthouder of vaststeller gebeuren
6. **netwerk** met andere gemeentes en handhavingsactoren

Pilootprojecten omgevingshandhaving 2023-2024

Doel & uitvoering

► Doel pilootprojecten

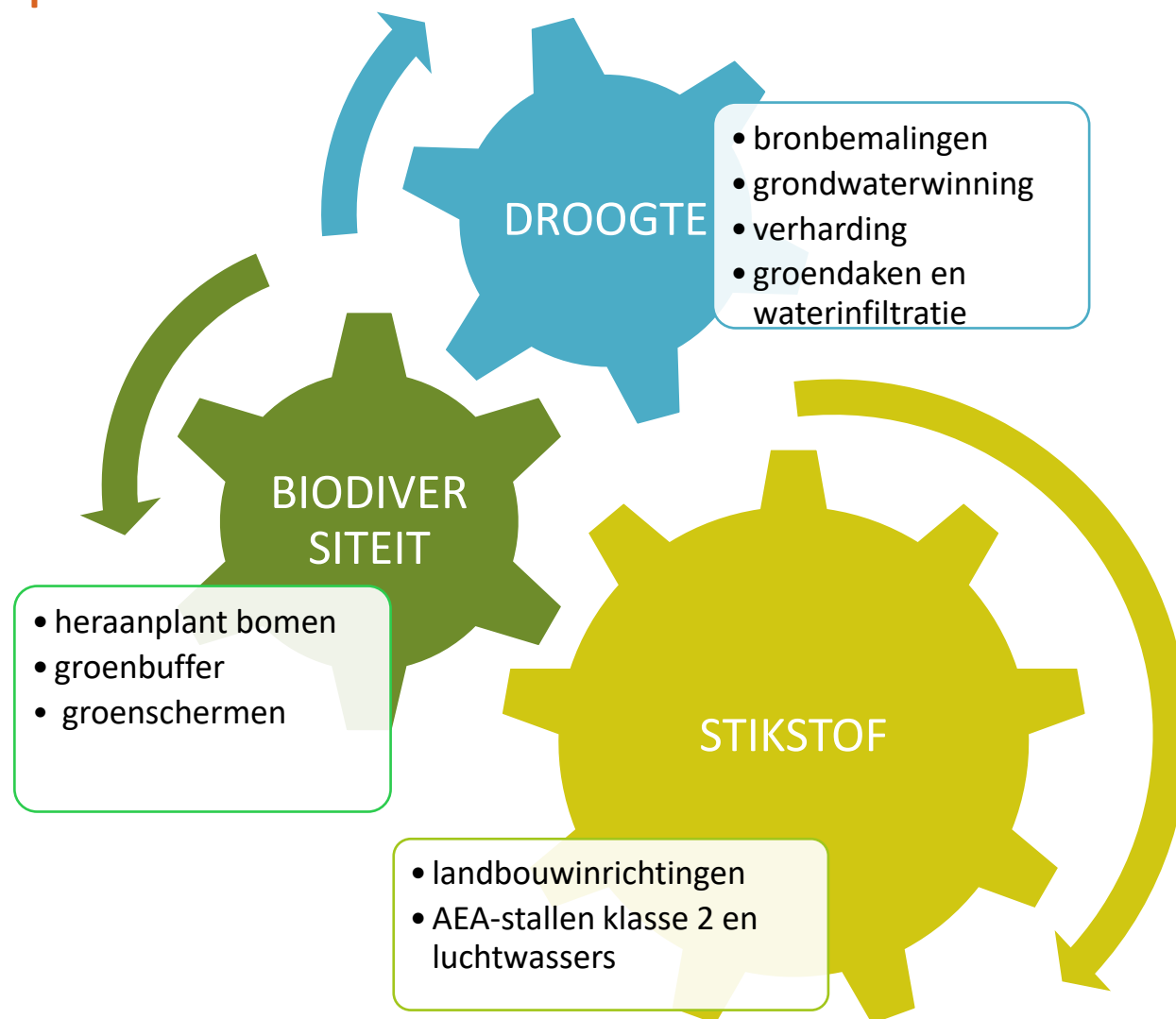
- nieuw beleid uittesten, in interactie met de praktijk
- de tools & voorbeeldaanpakken, verworven kennis en inzichten
 - ruim verspreiden ter inspiratie anderen
 - meenemen in beleidsontwikkeling

► Uitvoering

- oproep gelanceerd naar lokale besturen en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden
- subsidies beschikbaar
- uitvoeringsperiode 1/2/23-31/7/24 + eindrapport ten laatste 31/1/25
- 14 diverse gemeenten, steden en IGS
- opdracht:
 - ontwikkelden lokaal handhavingsbeleid, met de aanbevelingen als kompas = nieuw beleid
 - breng dat in de praktijk
 - de prioriteiten lagen vast

Pilootprojecten omgevingshandhaving 2023-2024

Handhavingsprioriteiten

Pilootprojecten omgevingshandhaving 2023-2024

Resultaten

- **proactieve handhaving rond één of meerdere prioriteiten/thema's**
 - × niet alleen klachtengestuurd – reactief & repressief
 - × ook preventief: voorkomen van overtredingen – naleving prioriteit bevorderen
- **inzet van de 3 handhavingsstrategieën**
 - × nalevingsbevordering: o.a. informeren & sensibiliseren
 - × toezicht: gerichte controles: bijzondere vergunningsvoorwaarden & sectoren
 - × herstel & bestraffing: inzet bestuurlijke maatregelen
- **conclusies pilootgemeentes:**
 - × handhaving = nodig; proactieve handhaving = een positief verhaal
 - × resultaten op vlak van handhaving: meer aanvragen & betere naleving vergunningsvoorwaarden
 - × zichtbaarheid gevoerd beleid –voldoening handhaver
 - × meer dan handhaving
 - samenwerking tussen gemeentelijke diensten
 - versterking vergunningenbeleid en regelgeving
 - ondersteuning professionelen & burgers

Aan de slag in jouw gemeente of stad

Kennisdeling resultaten pilootprojecten

Communicatieproducten

- beleidsforum op 5 december 2024
- artikel Lokaal VVSG in juni 2025
- website pilootprojecten omgevingshandhaving 2023-2024
<https://omgeving.vlaanderen.be/nl/ruimtelijk-beleid-en-planning/lokaal-aan-de-slag/pilootprojecten-voor-nieuwe-beleidsmatige-uitdagingen/pilootprojecten-omgevingshandhaving>
- filmpjes: verharding – heraanplant – bemaling
 - × Filmpje “Proactieve handhaving rond verharding: een instrument voor klimaatadaptatie”
Oostende <https://youtu.be/4WSISFluSr0>
- beleidsmatige handreiking

Totaal pakket afgewerkt juni 2025 > bekendmaking via allerhande kanalen

- O.a. nieuwsbrief pilootnieuws ‘Omgeving voor de toekomst’
<https://omgevingvlaanderen.us8.list-manage.com/subscribe?u=fc2b34091076a21b79f8d47e0&id=1ef6a1273b>

Antwerpen: maatschappelijke impact van bronmalingen en belang van toezicht

Door de klimaatopwarming en de verharding van de omgeving is de **droogteproblematiek** zeer actueel. Watervoorziening komt in het gedrang. Hierbij spelen bronbemalingen een belangrijke rol. Bij bronbemalingen wordt grondwater opgepompt om de grond droog te krijgen, met het oog op het bouwen van constructies. Dat de gevolgen ook in Antwerpen ingrijpend zijn, werd enkel jaren terug pijnlijk zichtbaar toen de vijver in het stadspark droog kwam te staan. Daarom neemt Antwerpen maatregelen om een **verdere daling van het grondwaterpeil te voorkomen**.

Aanpak: op een integrale manier via samenwerking tussen de stadsdiensten

Pilootprojecten
Omgevingshandhaving

Aanpak: op een integrale manier via samenwerking tussen de stadsdiensten

Resultaat: toezicht en controle werken preventief

Leerpunten voor gemeenten

Praktische tips voor gemeenten

Downloads

Aanpak: op een integrale manier via samenwerking tussen de stadsdiensten

De doelstelling wordt op een integrale manier aangepakt via **drie acties**: betere **controle** van bronbemalingen op werven, nagaan van **herinfiltratiemogelijkheden** en toetsen van de **kwaliteit van het opgepompte grondwater** aan milieukwaliteitsnormen.

Om dit te bereiken is een **samenwerking tussen de verschillende stadsdiensten** van groot belang. In samenwerking met dienst Omgevingsvergunning zijn de bijzondere milieuvoorwaarden in de **omgevingsvergunningen** verscherpt en verbeterd: de voorwaarden zijn realistischer en controleerbaar (handhaafbaar). In het kader van de vergunningverlening worden ook de herinfiltratiemogelijkheden nagaan en kwaliteitscontroles opgelegd. Andere diensten die vaak dienstverplaatsingen doen, springen bij als **ogen op het terrein** om mogelijke bronbemalingen te signaleren.

Bij vaststelling van tekortkomingen volgt: er een aanmaning en (mogelijk) ook een PV. Er wordt gebruik gemaakt van **zowel zachte als harde handhaving** afhankelijk van de **prioriteiten**. Voor de hoogste prioriteiten wordt harde handhaving ingezet. Indien de overtredingen een minder prioritair karakter hebben, kan er eerst gebruik worden gemaakt van zachte handhaving.

Resultaat: toezicht en controle werken preventief

Doordat er meer toezicht is op de bemalingen, worden de aannemers gestimuleerd om de milieuvoorwaarden voor de bemalingen na te leven. Veel bedrijven die meerdere werven hebben in de stad of in omliggende gemeenten weten dat er een actievere controle en opvolging is, waardoor men alert is op de werking van de watermeter aan te vragen, op te volgen en uit te voeren.

Leerpunten voor gemeenten

- **Controleer proactief en systematisch** de bronbemalingen in je gemeente. Kies daarbij deze met de **grootste impact** op de droogteproblematiek.
- **Focus op tijdelijke bronbemalingen**: ze zijn prominent en talrijk in de stad aanwezig, hebben een impact op de omgeving en veroorzaken problemen met de installatie door het tijdelijke karakter.
- Voer controles uit op basis van **eigen waarnemingen tijdens dienstverplaatsingen**. Op die manier ben je de exploitanten aan het sensibiliseren en ben je tegelijkertijd ook aan het handhaven.
- **Leg contact met de exploitanten**: het geeft een goed beeld van de doelgroep: de bedrijven en aannemers die vaak met bronbemalingen werken.
- **Verscherp en verbeter de bijzondere milieuvoorwaarden bij de vergunning**.
- Zet in op een **registratietool** (bv. in GIS) met overzicht van de **controles** die gebeurt zijn.
- Zet in op een betere **samenwerking tussen interne stadsdiensten en netwerk met externen**
 - nauwe samenwerking met de **dienst Omgevingsvergunning** zorgt voor betere bijzondere milieuvoorwaarden en voorwaarden die realistisch en controleerbaar (handhaafbaar) zijn.
 - creëer een **netwerk 'ogen op het terrein'** met interne stadsdiensten die vaak aan dienstverplaatsingen doen & externen zoals Natuurpunt en Aquafin **voor meldingen** van verdachte grondwaterwinning en -lozing.
- **Bouw zelf expertise** op mbt. uitlezen en interpreteren analysesresultaten van genomen of ontvangen staalnames (zie opgelegde bijzondere milieuvoorwaarden en toezicht).

Toezicht en handhaving op een bronbemaling is noodzakelijk om te zorgen dat er duurzaam wordt omgegaan met grondwater

Praktische tips voor gemeenten

- **Betrek de aanvrager/exploitanten in het hele proces van de bemaling**. Geef het logboek mee bij aanvragen van de omgevingsvergunning met de expliciete vraag om dit wekelijks in te vullen. Vraag hen om minstens te werken op voorhand de startdatum van bemaling door te geven, samen met actuele gegevens van de werfverantwoordelijke en einddatum bemaling. Communiceer met de exploitanten: zo kan je goed duidelijk aankaarten wat ze fout doen, zodat ze dit volgende keer niet opnieuw uitvoeren.
- **Leg bijzondere milieuvoorwaarden** op, bv. het op voorhand verplicht maken van een **bemalingsstudie** (i.f.v. herinfiltratie) of het vooraf uitvoeren van **staalanalyses** in risicovolle zones (i.f.v. kwaliteit van het opgepompte grondwater, bv. voor werven dichtbij een verdachte PFAS bron). Organiseer op regelmatige basis overleg en opvolging van de bijzondere milieuvoorwaarden met de dienst Omgevingsvergunning: de realiteit is soms anders dan de theorie. Stel een **aanpak** op om te zien wanneer de **harde en zachte handhaving** van toepassing zijn. Dit kan per gemeente/stad anders liggen afhankelijk van de beleidsnota en prioriteitennota.
- **Reken een vermogensvoordeel** aan bij niet naleven van de bijzondere milieuvoorwaarden of een bij aanvraag van een omgevingsmelding in plaats van een omgevingsvergunning. De exploitant heeft dan immers minder kosten gemaakt. Beschrijf de vermeden kosten (= vermogensvoordeel) in je proces-verbaal zoals niet uitgevoerde analyses, geen klasse 2 omgevingsvergunning, geen zuiveringsinstallatie, ... en koppel daar standaard geldwaarden aan. Dat is belangrijk voor het bepalen van de (bestuurlijke) geldboete.
- **De belangrijkste vastgestelde tekortkomingen** uit de terreincontroles
 - werven die exploiteren met een klasse 3 omgevingsmelding, maar die feitelijk een klasse 2 omgevingsvergunning nodig hebben
 - werven die meerdere bijzondere milieuvoorwaarden niet naleven
 - geen waterzuiveringsinstallatie aanwezig.
 - kapotte of niet-werkende debietmeters
 - niet bijhouden logboek
 - niet opvolgen van overschrijdingen van lozingsnormen
 - het niet naleven van de termijn van de omgevingsvergunning of -melding
 - niet naleven van het vergund, totaal debiet
 - het ontbreken van een geldige omgevingsmelding of -vergunning
 - geen opvolging van de bijzondere milieuvoorwaarden
 - een hoger opgepompt totaal volume dan was vergund.

PROACTIEVE CONTROLE BRONBEMALINGEN door de dienst Milieu-interventie

- checken van de **debietmeter(s)** voor de controle van de debietstand, de werking, het serienummer en de stromingsrichting van de debietmeter.
- kijken naar het **lozingspunt** en de bemalingsinstallatie in het algemeen.
- vragen naar het **logboek** en uitvoeren **staalanalyses**. Dit logboek wordt meegegeven bij afleveren van de omgevingsvergunning met expliciete vraag om dit wekelijks in te vullen.
- overlopen van de **bijzondere milieuvoorwaarden** in de vergunning met de exploitant.

Downloads

- [Aanmaning sjabloon \(23.71 KB\)](#)
- [Sjabloon PV \(4.32 MB\)](#)
- [Stappenplan toezicht houden \(23.57 KB\)](#)
- [Strategie om controles uit te voeren \(23.89 KB\)](#)
- [Vergunning-bijzondere milieuvoorwaarden \(24.56 KB\)](#)

Aan de slag in jouw gemeente of stad

Beleidsmatige handreiking

“Lokale omgevingshandhaving voor een sterk omgevingsbeleid. Hoe breng je lokale omgevingshandhaving tot leven in beleid én praktijk?”

- ▶ Vorm: online brochure
- ▶ Inhoud
 - gebaseerd op de aanbevelingen omgevingshandhaving voor lokale besturen bij Omgevingshandhavingsprogramma (OHHP)
 - doorspekt met voorbeelden uit de pilootprojecten
- ▶ Onderwerpen
 - Waarom een lokaal omgevingshandhavingsbeleid voeren?
 - Bouwstenen van een lokaal omgevingshandhavingsplan
 - Succesfactoren om je beleid in de praktijk te brengen

LINTEN EN VERSPREIDE BEBOUWING VERDUURZAMEN

ZO GA JE ER IN JOUW BUURT OF GEMEENTE MEE AAN DE SLAG

1

WAAROM VERSPREIDE BEBOUWING EN LINTEN VERDUURZAMEN?

Vlaanderen. Zijn historische steden, zijn typische streekproducten, zijn imposante kunstcollecties, zijn ... linten en verspreide bebouwing. Hoe maken we van dat laatste typisch Vlaamse trekje een troef?

4

Met ruim 12.000 kilometer is Vlaanderen de kampioen van de lintbebouwing in Europa. Van oudsher is ons nederzettingenpatroon erg gespreid en dat heeft voor een groot stuk te maken met de gunstige geografische kenmerken van onze regio. Linten en verspreide bebouwing zijn dus niet weg te denken in Vlaanderen!

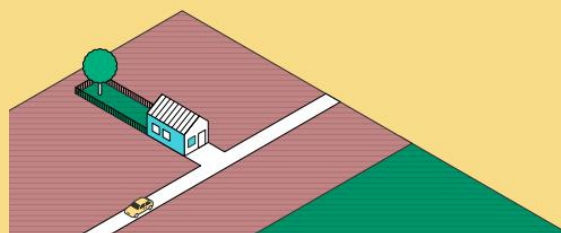
Bovendien is die typische Vlaamse bebouwing sterk ingebed in onze cultuur. Op het platteland wonen, al dan niet in verspreide bebouwing of een lint, is nog steeds het gedroomde ideaal van veel gezinnen. Meer dan in de ons omringende landen is een eigen woning de expressie van wie we zijn en waar we voor staan.

Waarom verduurzamen hard nodig is

Lintbebouwing en verspreide bebouwing hebben jammer genoeg ook nadelen. Wie in lintbebouwing woont, gebruikt bijvoorbeeld veel vaker de auto omdat basisvoorzieningen meestal veraf liggen.

Naast een verhoogde mobiliteitsdruk, zorgen beide vormen van ruimtegebruik voor meer vervuiling, CO₂-uitstoot, versnippering van de open ruimte, minder natuurvoordelen en een verlies aan biodiversiteit.

Gelukkig zijn er heel wat mogelijkheden om verspreide bebouwing en lintbebouwing duurzamer te maken.

LINTBEBOUWING

01

Wat is lintbebouwing?

Linten zijn lineaire bebouwingspatronen die minimum 200 meter lang zijn. Ze zijn aan één of aan beide zijden bebouwd.

Linten en verspreide bebouwing zijn feitelijke bebouwingsvormen en staan los van de bestemming van een perceel.

VERSPREIDE BEBOUWING

02

Wat is verspreide bebouwing?

Verspreide bebouwing bestaat uit hoofdgebouwen die niet in kernen of linten liggen. In de praktijk komen ze verspreid voor in de open ruimte of in kleine concentraties, op grotere afstand van elkaar.

Aan de slag in jouw gemeente of stad

Beleidsmatige handreiking

Waarom een lokaal omgevingshandhavingsbeleid voeren?

- × meerwaarde voor alle betrokkenen
- × ook voor de handhavers op het terrein
- × efficiënter omgaan met klachten
- × evalueren en bijsturen om de doelstellingen van het handhavingsbeleid te realiseren

Bouwstenen van een lokaal omgevingshandhavingsplan

- × bouwsteen 1: een **visie** voor het lokale omgevingshandhavingsbeleid met duidelijke prioriteiten
 - × bouwsteen 2: **actieplan** dat prioriteiten naar dagelijkse werking vertaalt
 - × bouwsteen 3: **uitvoeringsmodaliteiten** van het gevoerde beleid
- tip: maak objectiviteit en integriteit bespreekbaar

Aan de slag in jouw gemeente of stad

Beleidsmatige handreiking

Succesfactoren om je beleid in de praktijk te brengen

- ✕ succesfactor 1: focus op de grootste risico's
 - grootste impact op de omgevingskwaliteit
 - grootste risico op niet-naleving bij bepaalde doelgroepen en/of bepaalde gebieden
- ✕ succesfactor 2: verdeel de taken
 - samenwerking
 - met andere gemeentelijke diensten: communicatiedienst, vergunningverlener, technische dienst, dienst ICT, preventieambtenaar
 - publiek-private samenwerking
- ✕ succesfactor 3: netwerk en werk samen met andere gemeenten
 - tip: haal voordeel uit online tools en kennisuitwisseling
- ✕ succesfactor 4: monitor, evalueer en stuur bij waar nodig
 - tip: zet je handhavingscijfers in de kijker

Aan de slag in jouw gemeente of stad

- ▶ **handhavingsbeleid in de nieuwe legislatuur**

- doorwerking inspirerende voorbeelden pilootgemeentes & handreiking -> handhaving ook onderdeel van jouw lokaal meerjarenplan?!

Tot slot

- ▶ Omgevingshandhavingsprogramma en aanbevelingen over omgevingshandhaving voor lokale besturen

<https://omgeving.vlaanderen.be/nl/inspectie-en-handhaving/handhavingsbeleid>

- ▶ Vragen?

- ▶ Contact departement Omgeving, afdeling BJO

Bjo.omgeving@vlaanderen.be